SURINAAMSCHE COURANT.

(No. 9.) DINGSDAG DEN 1sten FEBRUARY. (Ao. 1825.)

PARAMARIBO.

NOTIFICATIE.

Van wege Heeren Raden Houtvesters en Kommissarissen van 's Lands *Gemeene Weide*, worden bij deze alle Eigenaren van Erven gelegen in de Stad *Paramaribo* en in de omtrek van dien, gelast, om binnen de tijd van vier weken, aan de straatzijde van dezelve Erven, een post of paal te plaatsen, waarop duidelijk de Letter van de Wijk waarin zoodanige Erven gelegen zijn, zal moeten zijn gesteld, terwijl van zoodanige Erven, waarop voor den noodlottigen brand in den Jare 1821, gebouwen hebben gestaan, op dezelve paalen, mede zal moeten zijn uitgedrukt het nummer, waardoor dezelve gebouwen zijn bekend geweest; — zullende op de eigenaren van de voorschreve Erven, welke bij de plaats te hebbene Schouwing mogten bevonden worden, aan deze bepaling niet te hebben voldaan, dezelfde poenaliteit toepasselijk worden gemaakt als bij Placaat van den 4 Februarij 1782, gerenouvelleerd bij Proclamatie van den Hove van *Policie en Kriminele Justitie* van den 27 Februarij 1815, tegen het niet behoorlijk nummeren van Huizen, zijn bepaald en vastgesteld.

Paramaribo den 31e. Januarij 1825.

De Secretaris van het Kollegie van de *Gemeene Weide*.

DE MEINERTZHAGEN.

OVERLEDEN.

Den 19den Januarij 1825, *N. C. Pelichet*, oud 43 jaren.

Den 21sten, de vrije *Genni* van *Mesquita*, door het geneesk. civiel depart. begraven.

Den 25sten, den Wel Edele Gestr. Heer Jonkheer Mr. *J. P. Graafland*, in leven Raad in den Ed. Achtb. Hove van Civiele Justitie dezer Kolonie, oud 55 jaren.

Den 24sten, de Wel Ed. Heer. *N. G. de Marez van Zuijlen*, oud 40 jaren en ruim 9 maanden.

Idem, den Heer *J. F. Grunberg*, oud circa 40 jaren.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

Getrokken uit de Hollandsche Couranten.

OOST-INDIE.

BATAVIA.

(*Vervolg en slot van No. 8.*)

» Banjermassing, een van de drie oorspronkelijke oude rijke van Borneo (*) is nog, na dat een aantal provinciën van hetzelve, zich tot onafhankelijke rijkjes hebben opgeworpen, zeer zeker een der grootste rijken van deze archipel, en beslaat eene oppervlakte mogelijk grooter dan twee vijfden van het geheele eiland Java. Ondanks alle middelen, die de willekeurigste alleenheersching in het werk heeft gesteld, om het toenemen der bevolking te verminderen, en het toenemen van volksverloop te vermeerderen, heeft Banjer nog eene betrekkelijk groote bevolking van ten minsten tweemaal honderd duizend zielen; de gesteldheid des gronds is gedeeltelijk en grootelijks zoo als die van de westkust; men vindt er dezelfde voortbrengselen, mogelijk zelfs in eene ruimere mate; bovendien heeft Banjer het voordeel dat deszelfs oostelijk gedeelte, uit een door een aantal heuvelen gevormde hoogere bedding van grond bestaat, alwaar men bijna overal goud, en op vele plaatsen juweelen vindt, doch die zich hoofdzakelijk onderscheid door eene uitmuntende geschiktheid tot den aanplant van katoen, koffij en vooral peper, welk laatste product alleen, Banjer te voren tot eene zeer belangrijke handelplaats maakte. Reeds voor meer dan twee honderd jaren, was de voor-

(*) Borneo werd voorheen geregeerd door niet meer dan drie vorsten, den vorst van Banier, die het gebied voerde over de geheele oost- en zuidkant en derzelver binnenlanden (deze was de voornaamste in magt); dien van Succadana, die over de westkust regeerde, en den vorst van Borneo proper, wiens gebied zich over de geheele westkust uitstrekte.

malige O. I. Kompagnie met dit rijk in betrekking, en had het gouvernement aldaar telkens weder nieuw opgerigte etablissementen, doch bijna eene eeuw, was hetzelve aldaar onafgebroken gevestigd.

Banjer werd altijd als een drukkende lastpost beschouwd, hetgeen ook in 1809 tot eene finale opbraak aanleiding gaf; werkelijk eene omstandigheid, over welke men zich met regt zoude moeten verwonderen, indien men nagaat, hetgeen over het land, met betrekking tot deszelfs innerlijken rijkdom is gezegd, indien men in de voormalige huishouding, en in den, vooral voor eene plaats als Banjer, schadelijken alleenhandel, hiervoor geene oorzaken kon zoeken; hierover uit te weiden, zoude verder voeren, dan ons bestek gedoogt; wij voegen er alleen bij, dat sedert de vernieuwde vestiging van het gouvernement aldaar in 1817, Banjer wel heeft opgehouden eene drukkende lastpost te zijn, doch dat hetzelve op verre na die voordeelen nog niet heeft afgeworpen, die men van hetzelve zoude mogen verwachten.

Een kort verblijf overtuigde den commissaris al dadelijk, dat er in het rijk van Banjermassing, met een allerschadelijkst despotismus, te gelijk eene verderfelijke anarchie heerschte.

Willekeurig heerschte de (mogelijk door een zamenloop van staatkundige gebeurtenissen) aan dwingelandij gewone oude en zwakke vorst; eveneens handelden de zoodanigen zijner talrijke aanverwanten en rijksgrooten, die het geluk hadden, niet bij hem in ongunst te staan; vooral oefenden zij eenen allernadeeligsten invloed op die provintiën en districten, welke hun bij wege van apanage waren afgestaan (*) en zoo vond de kommissaris een aantal der belangrijkste provintien, (waarvan sommige in naam aan het gouvernement afgestaan), zoo als Sampit, Mandawit, Pamboean, de groote en kleine dajak, en de bovenlanden van de groote rivier in eenen aan oproer grenzenden staat van onveiligheid en gisting, die de nadeeligste gevolgen na zich sleepte. Verminking van ledematen was op Banjer aan de orde van den dag; ondanks den duidelijken letter der bestaande contracten vond hij in volle werking de verderfelijke talians, een alleen op Banjar bekende despotieke maatregel, waardoor de onderlinge communicatie der ingezetenen wordt verhinderd en op doodstraffen verboden. Kort voor de komst van den kommissaris waren zelfs de etablissementen van het gouvernement geweldadig aangevallen, zoo als zulks reeds herhaalde reizen in 1817 heeft plaats gevonden; in het kort, hij vond Banjer in zulk eenen staat van verwarring, dat zonder eene aanmerkelijke verandering van bestuur met grond niets van onze betrekkingen aldaar was te verwachten. Na eene rijpe overweging, kwam het dien ambtenaar voor, dat deze nadeelige staat van zaken grootelijks zijnen oorsprong had in de omstandigheid, dat er volstrekt geen identiteit bestond in het belang van den vorst met dat van het gouvernement, en op deze beginselen handelende, gelukte het hem den vorst, na het wederleggen en oplossen van een aantal objectiën, over te halen tot het sluiten van eene ampliatie op het bestaande contract.

Bij hetzelve is de afstand der zich van Banjer afgescheurd hebbende stand provintiën bekrachtigd; bij de andere provintiën door den Sultan in 1817 afgestaan, die tot hiertoe niets dan nadeel hebben afgeworpen, heeft de vorst de uitgestrekte bovenlanden, bekend onder den naam van Doeson en het uitgebreide z. o. schiereiland van Borneo, bekend onder den naam van Tana Laut gevoegd, om voor beider rekening te worden geadministreerd; de regtsvordering over de ingezetenen van deze landen, die te zamen meer dan drie vierden van het geheele rijk beslaan, is opgedragen aan eenen landraad, door den resident gepresideerd, doch waarvan de leden door het gouvernement en den Sultan, ieder

(*) De moeder van den ouden vorst, met name *Njey Ratoe Sepoe*, is nog in leven. Deze heeft dus een zoon (den Sultan) 17 kinds-kinderen, 77 achter kinds-kinderen en 26 achter-achter kinds-kinderen, van welke laatste reeds een getrouwd, zoo dat zij binnen weinige maanden eene zesde generatie kan te gemoet zien.

voor de helft, worden benoemd.

Met betrekking tot de peper en koffij, is een gewijzigd landelijk stelsel beraamd; de andere producten zijn aan kleine en billijke belastingen bij afvoer onderworpen, doch de handel door de binnenlanden is overal vrij en ongehinderd verklaard. De rijksbestierder van den vorst is, en door belang, en door eenen bepaalden eed, aan de belangen van het gouvernement verbonden; omtrent de goud- en diamant-mijnen zijn vaste bepalingen daargesteld; verminkende straffen zijn zoo wel als de talians afgeschaft; de willekeurige handelingen der talrijke prinsjes zijn gestuit; eindelijk is de kommissaris zoo gelukkig geweest, den verklaarden afkeer van den vorst tegen de vaccine, zoodanig te verminderen, dat hij bij uitdrukkelijke afkondigingen aan een ieder zijner onderdanen vergund heeft, van de vaccine, des verkiezende, gebruik te maken; waarvan men, bij eene voorzigtige directie, met grond de beste gevolgen mag te gemoet zien. Deze en eenige andere minder belangrijke bepalingen maken den inhoud uit van het geampliceerde contract; bepalingen, die de kommissaris voor het belang en de tegenwoordige behoefte van Banjer en onze regten aldaar noodig oordeelde, en waarop door den Sultan zelven, bij eene voor den kommissaris zeer vleijende missive aan Z. Exc. den Gouverneur-Generaal, de bekrachtiging van het gouvernement is verzocht.

Hiermede en na het daarstellen van de noodige huishoudelijke maatregelen, had de kommissaris zich voorgesteld zelfs verbindtenissen aan te knopen, met de vorstjes van de afgescheurde provincien, boven aangehaald, als Barau, Coeti, Passir, Pagatan en Cotta Ringin, doch werd hij hierin door de doorkomende westmousson verhinderd; en na hiertoe door missives de gronden te hebben gelegd, meende hij dit werk verder te kunnen overlaten aan den ambtenaar, dien hij zich voorstelde aan het gouvernement voor te dragen, om over de geheele uitgestrekte zuid- en oostkust van Borneo het oppergezag te voeren, ten einde het gebouw verder op te trekken, van hetwelk de kommissaris meende de grondslagen duurzaam te hebben gelegd."

Na zijne terugkomst had hij het genoegen de goedkeuring van het gouvernement op alle zijne verrigtingen te erlangen, en zoo is het met eenigen grond te verwachten, dat Borneo eindelijk zal ophouden, een onbeduidend gedeelte van Zr. Ms. bezittingen in Indie uit te maken.

FRANKRYK.

PARYS.

Voor eenigen tijd maakten onze bladen gewag van een zonderling, maar doelmatig middel, door eenen landeigenaar uitgedacht, om de aarde van eenen heuveltop te slechten. Hij vervoert de aarde noch te water, noch te land, maar door de lucht. De heuvel ligt aan de eene zijde eener rivier en aan de andere heeft de grond eene laagte, welke men reeds lang wenschte gevuld te zien. De plaatselijke gelegenheid zich tegen de overbrenging der aardspecie door de gewone middelen verzettende, is de Heer *de Beaujau*, dit is de naam des eigenaars, op den inval gekomen, om van den heuvel naar de plaats der ontlading touwen te spannen, en langs dezelve eenen wagen of kar te doen afloopen. Op deze touwen, die van eenigen afstand naauwelijks gezien kunnen worden, rolt het beladen voertuig van zelf, en schijnbaar door niets ondersteund, zestig voet hoog over wegen, tuinen en de 240 voet breede rivier. In het dal ontlaadt het zich en keert van zelf te rug. Ieder uur doet het twaalf reizen en vervoert telken maal acht teerling voeten aarde. Den weg, die 150 toises of 900 voet lang is, wordt nederwaarts en ook opwaarts telkens in eene minuut afgelegd.

DUITSCHLAND.

Heidelberg, *den 7e. September.* Omtrent den Heer *Manger*, voormaligen directeur der generale politie te Kassel, heeft men de volgende bijzonderheden vernomen. De Heer *Manger* was buitengemeen mild en

het was voornamelijk tot dekking zijner overmatige uitgaven, dat hij al gedurig zamenzweringen uitdacht, wijl zulks hem, onder voorwendsel van dezelve te ontdekken, de beschikking gaf over aanzienlijke sommen tot *geheime uitgaven*, welke gelden hij voornamelijk tot eigen gebruik besteedde. Insgelijks dreef hij ook handel met alle de ambten onder zijn departement, zoo had hij onder anderen de plaats van Secretaris-Generaal voor 6000 kroonen verkocht aan iemand, die daarna zijn medepligtige geworden is, en geëindigd heeft met vele inlichtingen omtrent zijne misdadige handelingen te geven. Het vonnis over hem uitgesproken zijnde, heeft men hem naar Spagenberg doen geleiden door een sterk detachement dierzelfde gendarmerie, die te voren onder zijne bevelen stond; het gevolg heeft de noodzakelijkheid van dezen maatregel getoond, want de bevolking der steden en dorpen, welke hij door moest trekken, was zoo zeer tegen hem verbitterd, dat meer dan eene gewelddadige poging tegen hem is ondernomen geworden.

Gedrukt te PARAMARIBO ter Gouvernements Drukkerij van de Erven C. I. FUCHS.